

Harry Van Velthoven, *Tussen opportunisme en radicalisme. Het Willemsfonds en de Vlaamse kwestie in 171 petities (1860-1913)*, Gent, Academia Press-Liberaal Archief, 2008, ill., 154 pp., ISBN 978 90 382 1255 5 | Algemeen wordt aanvaard dat tijdens de 19de eeuw het aandeel van het liberale ‘Willemsfonds’ in de politieke besluitvorming eerder bescheiden was, dat het zich vooral toespitste op het uitgeven van boeken en de oprichting van volksbibliotheken. De grondige analyse van 171 petities bewaard op het Liberaal Archief in Gent, stelde Harry Van Velthoven in staat om op deze voorstelling een belangrijke correctie aan te brengen. Zo blijkt dat het Willemsfonds de ontwikkeling van de taalwetgeving inzake het gerecht, het bestuur en het leger nauwlettend volgde en niet aarzelde om die met eigen inzichten bij te sturen. Daarbij valt op hoe scherp het bestuur de beslissende en soms ‘vertragende’ rol van Brusselse kringen wist te detecteren. Bijzonder onder de liberale regering (1878-1884) ontpopte het zich tot een strijdustig gezelschap dat de hervormingspogingen van het lager en het middelbaar onderwijs in een voor de Vlaamse taal gunstige zin poogde te beïnvloeden en er zelfs een fikse ruzie met partijgenoten voor veil had. In dat kader weet Van Velthoven ragfijn de verregaande betekenis van de taalwet van 15 juni 1883 te ontrafelen en stelt dat die wet *“tegemeet kwam aan wat Eric Hobsbawm één van de cruciale eisen van een nationale beweging noemde”*. (p. 39) Het Vlaams kon voortaan niet meer tot een achterlijk boerendialect gedegradeerd worden, de toepassing van de vorige taalwetten hing af van de kennis van het Nederlands, vakken in het Nederlands doceren, impliceerden de aanwezigheid van leraars en leraressen, de inbreng van normaalscholen en universiteiten dus van de aanpassing van de curricula, de noodzaak van Nederlandstalige schoolboeken, de opkomst van een nieuwe generatie leraars en de ontwikkeling van leerlingengringen enz... Het

Gentse Willemsfonds was zich ten volle bewust van de draagkracht van de wet en poogde daarom de interne meningsverschillen in verzoenende zin te overstijgen. Die houding werd niet in dank afgenomen door de meer radicale Brusselse en Antwerpse politieke vrienden. Dat het aantal petities achteraf fors terugliep – aan de vernederlandsing van de Gentse universiteit werd slechts één petitie besteed – betekende niet dat het Willemsfonds de politieke luwte had opgezocht maar wel dat het aan dat actiemiddel minder aandacht besteedde. De auteur beklemtoont terecht dat *“de vereniging met zijn talrijke petities, een cruciale rol [heeft] gespeeld in de Vlaamse sensibilisatie, bewustwording en mobilisatie”*. (p. 128) Afgezien van de originele invalshoek is die studie bijkomend waardevol voor de wijze waarop de samenhang tussen de verschillende taalwetten wordt uiteengezet. *“Kortom, de ene taalwet genereerde de andere en verlegde de ambities waarbij de graduele democratisering van het kiesrecht mee de fasering bepaald.”* (p. 126) In een bijlage volgt ten slotte het chronologische overzicht van de bewuste petities met vermelding van de datum, de bestemming en het onderwerp.

[Romain Van Eenoo]